

med Spørgsmaalet om at finde en Befæstning af Kjøbenhavn, at man i 1850 havde een Plan, i 1853 en anden, i 1858 en tredie, og at man selv i 1865 ikke var kommen saa langt, at man turde sige fuldt og ubetinget: Vi maa opgive Kjøbenhavns Befæstning tillands og søge Hovedstadens Forsvar ikke i Forter og Værker, men i en dygtig Flaade og en kampfærdig Hær". I Motiverne til Lovforslaget hedder det, at de ved Fæstningsterrainets Afhændelse indkommende Penge skulde anvendes „til at sætte Landets mobile Forsvar paa en tidssvarende Fod." De mange ventede Millioner forsvandt imidlertid for største Delen ved den bekjendte Handel med Kjøbenhavns Kommune. De store Udgifter ved de da vedtagne Forsvarslove have ikke alene uden væsentlig Støtte maattet bæres af Statskassen, men man var ogsaa udelukkende henvist til denne, da Tanken om Kjøbenhavns Befæstning atter dukkede op under den efterfølgende Regjering.

Af Krigsminister Haffner nedfattes der under 15de Februar 1872 en militair Kommission til at tage Forsvarsvæsenets Ordning under Overveielse, under Forudsætning hovedsagelig af det daværende personelle Grundlag, samt Hensynet til en blot defensiv Krig, hvori vi midlertidig staa alene.

Dagen forinden var af Generalstaben afgiven en Betænkning over Sagen, hvori der fremsættes og anbefales det saakaldte „Dværforvar“, gaaende ud paa at befæste Forbindelseslinierne over Belterne, dels for at inddrage saa meget af Landet som muligt under Forvaret, dels for at dele Afdelingen for Angrebet i de to Affnit, nord og syd for Spærringslinierne. De heraf følgende Befæstningsanlæg over Store Belt anslaaes (senere) til mellem 7 og 10 Millioner Kr. Angaaende Kjøbenhavns Befæstning udtales i denne Betænkning: „Det er jo vistnok uimodsigeligt, at Forsvaret af Kjøbenhavn, Regjeringens Sæde, Opbevaringsstedet for Nationens største Skatte, Brændpunktet for hele Administrationen og Samferdselen i Landet, det Sted hvor Arsenaler, Værker o. s. v. ere samlede, er af

overvældende Betydning, og jeg deler derfor fuldstændig Anskuelsen om det ønskelige i en Befæstning af Hovedstaden, men ser dog Sagen i et noget andet Lys end dem, som alene heri ser Midlet til Statens Frelse. Tænker man sig nemlig Kjøbenhavn stærket af den bedst mulige Befæstning, der, naar den virkelig skal betyde noget, vil blive meget kostbar, saa er det dog klart, at en overlegen Fjende, naar han først møder Modstand ved denne, ved blot at cernere den fra Landssiden, medens hans ligeledes overlegne Sømagt affpærrer Forbindelsen ad Søveien, paa Grund af den uheldige strategiske Beliggenhed, Hovedstaden har, ganske vil udelukke denne fra enhver Forbindelse med det hele Land. Regjeringen, Landets Kunstskatte blive ganske vist stærkede, og den Hærstyrke, man har kunnet samle ved Hovedstaden, bliver bevaret i nogen Tid; men af Landet dækkes intet, ligesom man ei heller kan lukke Vinene for det mislige i strax at udsætte Hovedstaden for de Kalamiteter, som Beleiringen af en folkerig Stad altid medfører." Kjøbenhavn foreslaas derfor kun dækket ved et mindre Antal provisoriske Værker og besat af Kjøbenhavns Bøbning, Depotafdelinger m. m., medens den mobile Hær i en Styrke af ca. 30,000 Mand tænkes opstillet paa Sjælland.

Generalstabens Chef blev imidlertid ikke Medlem af den nedsatte Forsvarskommission.

I denne synes der kun at have reist sig enkelte tvivlende Røster med Hensyn til den Vægt, man tillagde Kjøbenhavns Befæstning, der i den under 24de August 1872 afgivne Betænkning stilles i Spidsen næstefter Flaadens Udvikling. Med Hensyn til Landbefæstningen er det ret eiendommeligt at lægge Mærke til, hvor hurtigt dens Omfang voger under Behandlingen. Man begynder (i Marts 1872) med at foreslaa en Fæstningsvold, Ceceinte, med en Længde af kun $\frac{1}{4}$ Mil, tæt udenom Frederiksberg fortsat bag om Versøen, og med en Række af 9 Forter foran i en gennemsnitlig Afstand fra Byen af 6,000 Alen. Kommissionen slutter (i August 1872)